

vet. I øjeblikket vides det vist ikke med sikkerhed, hvad der er årsagen til faldet og tanken om hærværk faldt naturligtvis straks i tankerne, men alt tyder dog på, at det er pladens ophæng, som tidens tand har gnavet over.

Men hvorom alting er, så er det meningen, at den snarest skal erstattes af en ny og forhåbentlig bedre fæstnet mindeplade således, at evt. interesserede men ikke stedkendte, som skulle søge huset, ikke skal lede forgæves. Det synes i øvrigt at være en udbredt opfattelse, at digteren både er født og død i huset i Fruestræde. Det er ikke rigtigt. Johannes Jørgensen er født i Bagergade 38 og han døde på Svendborg Sygehus.

sh

!!VIGTIGT: Husk at skrive afsender på indbetalingskortet. !!

Det sker desværre, at vi står med anonyme indbetalinger, så vi ingen mulighed har for at kreditere indbetaleren. Hvis man har betalt men ikke hører fra os, så kan det være fordi man er en af de anonyme indbetalere.

Selskabets bestyrelse

Formand:

Stig Holsting
Jagtvej 183 A
2100 København Ø.
Tlf. 87 58 03 03
stig.holsting@mobilixnet.dk

Næstformand:

Jørgen Nybo Rasmussen
Svanevej 38,
4000 Roskilde.
Tlf. 46 75 36 60
dacia@e-box.dk

Sekretær:

Susanna Figge
Njalsgade 51
2300 København S
Tlf. 32 96 10 84

Kasserer:

Peder Bo
Krøyersvej 5
5700 Svendborg
Tlf. 62 21 17 62,
mail@johannesjorgensenselskabet.dk

Medlem:

Ove Klausen, Ottosminde 2, 8900 Randers
Tlf. 86 40 40 32
oklausen@mail.dk

Nyhedsbladets redaktør. Stig Holsting

NYHEDSBREV

Johannes Jørgensen Selskabet

Oktober 2004

2. årg.

Nr. 3

JOHANNES JØRGENSENS MINDESTUER

I SVENDBORG

I formålsparagrafferne for Johannes Jørgensen Selskabet står der, at selskabet vil arbejde for "støtte til Johannes Jørgensens mindestuer i Svendborg". Det har hidtil alene drejet sig om moralsk støtte, da selskabet ikke har haft hverken økonomiske eller praktiske muligheder til rådighed.

Hidtil har det alene påhvilet Svendborg kommune – d.v.s. Kulturelt udvalg, Svendborg Museum og Svendborg Bibliotek – at stå for ansvaret for mindestuerner og huset som helhed. Det er en opgave, som indebærer interesse og engagement, som man ikke altid kan forvente, at de folkevalgte politikere er i besiddelse af. Bibliotekets indsats afhænger i vid udstrækning af de midler, som kommunen stiller til rådighed.

For nylig fik selskabet en henvendelse fra kommunen, der meget gerne så et samarbejde mellem kommunen og selskabet. Den fulgtes op af et særdeles frugtbar møde på Svendborg Rådhus mellem repræsentanter fra kommunen, stadsbibliotekaren og selskabets formand og næstformand. Mødet resulterede bl. a. i en beslutning om at nedsætte en bestyrelse, der for fremtiden skal varetage mindestuernes interesser, men med ansvar overfor kommunen, der stadigvæk er den økonomiske garant for husets og mindestuernes opretholdelse. I denne bestyrelse kommer der til at sidde to medlemmer af selskabet bl.a. formanden og et medlem fra Svendborg, der samtidig er efterkommer af Johannes Jørgensen, nemlig fru Lone Jerk.

Det siger sig selv, at bestyrelsen er meget lykkelig for denne udvikling, der indebærer store muligheder for at være med til at sikre mindestuernes fortsatte beståen i en ønskelig veneration for digterens liv og forfatterskab. Det kan således siges, at der nu er etableret en god og frugtbar forbindelse mellem Svendborg Kommune og Johannes Jørgensen Selskabet.

Stig Holsting

Jørgensen, Tyskland og Første Verdenskrig

af

cand. mag. John H. M. Damsager

I forbindelse med udarbejdelsen af mit speciale i kristendomshistorie¹ læste jeg en artikel af den århusianske kirkehistoriker Carsten Bach-Nielsen om Jørgensens bøger fra første verdenskrig, hvoraf ikke mindst *Klokke Roland* blev vidt udbredt og kom i 21 oplag på dansk og desuden på fransk, hollandsk, engelsk og amerikansk². Senere fandt jeg i Katolsk Historisk Arkiv, en brevveksling på to breve mellem jesuiterpater A. Menzinger og Johannes Jørgensen, som tydeligt illustrerer gennemslagskraften af Jørgensens budskab om krigen. Det forekom oplagt at lade denne brevveksling blive trykt i *Johannes Jørgensen Selskabets Nyhedsbrev*. Brevvekslingen er tidligere blevet berørt i en forelæsningsrække på Folkeuniversitetet³, men har aldrig tidligere været trykt.

Charlottenlund, St. Andreas Kollegium, 5. Juni 1920

*Ærede Hr. Professor!*⁴

Det er ikke af personlig Fornærmethed, at jeg tillader mig at skrive til Dem i Anledning af Deres Artikel i Berlingske Tidende, i hvilken De betegner Rhinen som Grænsen mellem Kultur og

¹ John H. M. Damsager, *Peter Schindler – dansk konvertit, katolik, præst, missionær og forfatter. En mandehistorisk biografisk skitse og en mikrohistorisk studie i dansk katolicisme – på grundlag af Peter Schindlers korrespondance med forfatteren Johannes Jørgensen i perioden 1911-1921*, Københavns Universitet, Institut for Religionshistorie, 2003.

² Carsten Bach-Nielsen, "Konfessionernes Kamp – Johannes Jørgensen og krigen", *Præsteforeningens blad*, nr. 5, 1993, s. 78-85.

³ John H. M. Damsager, "Katolicismens tilbagevenden til Danmark 1678-1922", Folkeuniversitetet i København, forårssemstret 2004.

⁴ Jørgensen var ikke professor, men blev tituleret således, efter korte tilknytninger til det katolske universitet i Leuven og til Institut Catholique i Paris i perioden 1912-13.

Barberi, Kristendom og Hedenskab. Jeg havde haabet, at til Trods for "Klokke Roland", som jo var skrevet under Rædslernes umiddelbare Indtryk og saaledes psykologisk forståelig, vilde et fredeligt Samarbejde mellem os tyskfødte Præster og Dem være muligt. Deres første Ord til det danske Publikum efter Hjemkomsten har derfor været mig en bitter skuffelse og efter at have læst Deres Artikel kunde jeg ikke lade være med at græde.

Skal Uviljen mod de udenlandske [dvs.] tyske Præster nu igen faa ny Næring? Jeg vil aldeles ikke frikende de tyske Missionspræsters Arbejde og Metode for en Del Fejl og Forsømmelser, der havde kunnet undgaas. Men De vil forstaa, at det Nationalhad, som vi har været Genstand for under Krigen og som nu igen har faaet et uhyggeligt Udtryk i Deres Artikel, ikke blot gør Opholdet her i Landet alt andet end behageligt for os, men tillige hos mange Katholikker svækker den Agtelse og Tillid, som maa være Forudsætningen for al præstelig Virksomhed. Det ligger mig fjernt at ville paastaa, at det var Deres Hensigt med Deres Artikel ogsaa at ramme os tyske Præster her i Danmark. Men det er nu engang ikke til at ændre, at baade Biskoppen og et betydeligt antal af Missionspræ-

Omslagsbilledet af den danske udgave af Klokke Roland

sterne er af tysk Oprindelse. Denne Omstændighed alene burde være tilstrækkelig for en katholsk Journalist til at afholde sig fra al unødvendig Bitterhed i Drøftelsen af nationale Modsætninger. Gud har givet Dem en enestaaende Magt over Sproget og derved en Indflydelse, der for manges Vedkommende er større end hvilken som helst Præsts Ord. Kan De forsvare at stille disse Evner i Hadets Tjeneste og at udsaa Fjendskab, hvor der skal herske Enighed og Samarbejde.

Det var sikkert ikke med Deres Vilje, at Deres Artikel kom i Berlingske Tidende umiddelbart efter, at samme Blad i to numre (1. og 2. Juni) havde bragt Meddelelse om Pavens Opfordring til Folkeforsoning. Der hedder det ordret: "I sin Encyklika til de katholske Biskopper opfordrer Paven den katholske Presse til at afholde sig fra al Bitterhed i Ord, der stred mod den kristne Moral og igen kunde aabne de ulægte saar..." I denne sammenhæng virker det pinligt, at Danmarks mest ansete Katholik i sit første Ord efter Hjemkomsten anslaaer en Tone, der vidner om uformindsket Had ogsaa nu, efter at Tyskland er ydmyget og Verdenssituationen giver vigtigere Opgaver at tænke paa end at nyde Hævnen.

De sidste Aars personlige Erfaring har vist mig, hvorledes Tyskerhadet til Tider lagde en Kløft mellem den katholske Ungdom og mig, skønt jeg med god Samvittighed kan sige, at jeg har gjort alt, hvad der stod i min Magt for at blive dansk og skønt jeg elsker det danske Folk og med Glæde vil bringe hvert Offer for dets sande Vel. Det er derfor nærmest i min egen interesse og aldeles ikke paa andres Vegne eller Foranledning, jeg skriver dette. Jeg beder endnu engang Professorens om kun at opfatte mine Ord som Udtryk for min Kærlighed til den danske Mission.

Ærbødigst

A. Menzinger, S. J

Pater Alois Menzinger S.J.
(1876 – 1940)

Jesuitten, pater Alois Menzinger var født i Bayern i 1876. Fra 1912-1920 underviste han på Skt. Andreas Kollegium i blandt andet i religion og naturhistorie. Fra 1920 til sin død i 1940 var han kantor (dvs. korleder) ved Jesu Hjerter Kirke i Stenogade i København. Jesuiterkostskolen Skt. Andreas Kollegium var i sin eksistenstid, 1873-1920, den væsentligste intellektuelle institution i den katolske mission i Danmark. Flere af skolens lærere prægede den offentlige debat i samtiden, ikke mindst naturhistorikeren Amandus Breitung, som var meget kendt i darwinismedebatten. I perioden 1906-1920 udbød skolen den danske studentereksamen – i øvrigt havde skolen en markant tysk profil, således havde den en kostafdeling for udenlandske elever – primært tyske⁵.

Artiklen fortsættes i næste nr. af Nyhedsbrevet

⁵P. Hampton Frosell, *Omkring "Jesu Hjerter" – En københavnerkirkes baggrund og betydning*, København, 1995 & Sebastian Olden-Jørgensen, *Sankt Andreas Kirke 1873-1998 – Strejfllys over livet i og omkring kirken i 125 år*, Ordrup, Sankt Andreas Kirke, 1998.

Vi har modtaget denne kommentar.

Johannes Jørgensen - ikke til at komme uden om.

Det er ikke til at sige med sikkerhed; men jeg tror ikke Johannes Jørgensens navn er blevet nævnt så meget og så ofte i det offentlige rum i Danmark, siden hans kontroversielle opgør med de litterære kredse i 1890'erne, som under Golden Days Festivalen i København 3-26 september i år.

Under mottoet Drømmetid, blev det også til dømme tid, og mon ikke den gamle digter har vendt sig flere gange i sin grav under kastanjetræet på kirkegården i Svendborg, når han hørte sit navn nævnt i de gyldne dage under storbyens tage og tårne.

For ligesom i 1890'erne kom såvel Johannes Jørgensens forfatterskab som hans liv under luppen og kniven, og der blev uddelt både ros og ris.

Forholdet til kunst og kunstneren må - alt andet lige - i sidste ende være en subjektiv vurdering, hvor man så - helt firkantet sagt - kan stille sig enten positiv, negativ eller neutral. Men når det drejer sig om Johannes Jørgensen kniber det med det neutrale. For både hans liv og litterære værker er i den grad kædet sammen og viklet ind i hinanden, så det gør det svært at tage stilling til hans værker uden at involvere mennesket. Og når mennesket og kunstneren ydermere tager springet fra den konkrete og håndgribelige verden - hvor alting kan måles og vejes - ud i den abstrakte verden - hvor alting er på gyngende grund, for endelig at lande i Romerkirkens skød, ja så tager kritikken og stillingtagen selvfølgelig ingen ende.

Og godt det samme - for det vil sige, at Johannes Jørgensen ikke er til at komme uden om.

Alligevel synes jeg stort set, at både Johannes Jørgensen som person og forfatter blev vel modtaget under festivalen. Jør-

gensen fik æren af, at have indført symbolismen i Danmark og introduceret såvel franske som amerikanske forfattere for danske læsere. Og hans værker - ikke mindst hans Livs Legende - blev fremhævet og rost.

Men han fik også ris, såvel på det private som på det litterære plan. Og der synes jeg rent personligt, noget af kritikken var skudt under bæltstedet. Blandt andet blev Johannes Jørgensen udnævnt til at være en - undskyld mig udtrykket, men jeg citerer - " en nasserøv " - ved flere lejligheder. Og på den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole sank niveauet på det kropslige plan endnu længere ned, ved at Skyum-Nielsen - udover det - afsluttede sit foredrag med at hævde, at Johannes Jørgensen - efter hans mening - overhovedet ikke nåede Sophus Clausen til knæene; eller var det nu sokkeholderne?

Det sidste er Skyum-Nielsen selvfølgelig i sin gode ret til at mene; men en sammenlignende analyse var ikke aftenens tema!

Det virker lidt på mig som om, der er en vis frygt for, at Johannes Jørgensen skal få for meget vind i sejlene: F.eks. ved oprettelsen af et Johannes Jørgensen Selskab. Ophængning af en mindeplade til hans ære og værdighed. Hvad bliver næste skridt? Helgenkåring måske? Hvem tror han, han er? Hvem tror vi, han er?

Men bare rolig. Til trøst for visse er der nu mig bekendt ingen planer om, at forsøge at få Jørgensen hverken salig- eller helgenkåret. Og jeg tror desuden, at Johannes Jørgensen ville have lige så store vanskeligheder ved slippe gennem nåleøjet hos en saligkåringsskomite, som alle vi andre dødelige.

Men at hans værker stadig har relevans, og ikke kun hos Johannes Jørgensen Selskabets medlemmer, men også under flere af Golden Days arrangementer, bekræfter kun - hvad vi selvfølgelig ved i forvejen - at: Johannes Jørgensen ikke er til at komme uden om!

Jytte Marie Hahn

JOHANNES JØRGENSEN

SEMINARET DEN 11. SEPTEMBER

af

Jørgen Nybo Rasmussen

”Møstings Hus” er et smukt gammelt patricierhus på Frederiksberg. Det lå oprindeligt i Smallegade, men kom i vejen for den stigende trafik, hvorefter man flyttede hele huset mod syd til den nordlige udkant af Frederiksberg Have. Det ejes af Frederiksberg kommune, der stiller det til rådighed for kulturelle arrangementer. Her kunne Johannes Jørgensen Selskabet afholde sit første større møde i Hovedstadsområdet: et seminar i rammerne af ”Golden Days of Copenhagen”, der i år drejede sig om 1890erne. Det havde titlen ”Et opgør” og blev en klar succes. Adgangsbilletterne var gratis, men skulle bestilles i forvejen på grund af husets begrænsede størrelse. De ca. 60 pladser blev revet væk, og mange måtte gå forgæves.

Programmet bød fra kl. 12 til kl. 17 på foredrag, musikalske indslag og oplæsning. I pauserne kunne man købe sandwich og drikkevarer. Som indledning sang operasangeren Bo Anker Hansen med Michael Bøndorf ved klaveret Johs. Jørgensens og Carl Nielsens ”Nu lyser løv i lunde”.

Ekstern lektor ved Københavns Universitet Oluf Schönbeck talte derefter om det spændingsfyldte venskab mellem Johs. Jørgensen og ægteparret Stuckenberg m. fl. Indledningsvis viste han fotos fra 1890ernes København som stemningsbilleder af miljøet. Denne venne- og kunstnerkreds var afgørende for den unge Johs. Jørgensen, så det senere brud blev den smerteligste personlige konsekvens af hans senere opgør. Redaktør Henrik Wivel fra Weekendavisen præsenterede 1890ernes nye kunstneriske retning ”Symbolismen”, hvis litterære bannerfører Johs. Jørgensen var. Han viste lysbilleder af typiske værker af malere som Johan Rohde, Vilhelm Hammershøj, L.A. Ring, ægteparret Slott-Møller og J.F. Willumsen samt billedhuggere som N. Hansen Jakobsen og Rudolph Tegner, alle sat ind i deres kulturhistoriske sammenhæng, så man så og følte tidens særpræg.

Efter spisepausen, der på grund af det gode vejr til dels kunne nydes udendørs, fortsatte seminaret med formanden, Stig Holstings,

foredrag: ”Det indre og ydre opgør afspejlet i Johs. Jørgensens tidlige forfatterskab”. Hans pointe var, at bruddet med den brandesianske naturalisme allerede blev foregrebet i ungdomsromanerne fra begyndelsen af 90erne: ”En fremmed”, ”Sommer” og ”Livets træ”, der er skjult selvbiografiske i deres billeder af unge frisindede menneskers tomhed og livslede.

Seminaret fik det problem, at tidsplanen skred, så programmet måtte justeres. Tabet blev dog opvejet, idet formanden havde formået skuespillerinden Chili Turell som oplæser, først af digtet ”Confiteor”. Tonen var hermed slået an til sidste foredrag: cand mag. Elly Bruunshuus Petersens indlæg om Johs. Jørgensens samarbejde med komponisten Carl Nielsen. Elly er medarbejder på den ny nationaludgave af Carl Nielsens samlede værker. Takket være fund i ”Katolsk historisk Arkiv” kunne samarbejdet mellem de to om korværket ”Søvnen” belyses langt bedre end hidtil. Efter foredraget blev en smagsprøve på værket spillet på lydbånd. Men som tidligere meddelt, er der mellem Johannes Jørgensen Selskabet og Odense Symfoniorkester aftalt en ny opførelse af ”Søvnen”, måske i 2006.

Seminaret sluttede med endnu en oplæsning ved Chili Turell fra ”Forårsevangelium”, hvorefter formanden takkede for det gode forløb, der jo lover godt for fremtidige arrangementer omkring Johannes Jørgensen i Hovedstaden.

Elly B. Petersen, Michael Bøndorf og Bo Anker Hansen nyder det gode vejr i pausen ved gadekæret foran Møstings Hus.

MINDEPLADE AFSLØRET PÅ TÅRNET

I klar efterårssol samledes søndag den 19. september kl. 15 en stor skare mennesker på hjørnet af H. C. Ørstedesvej og Kastanievej på Frederiksberg for ved en lille højtidelighed at deltage i afsløringen af en mindeplade for Johannes Jørgensen på tårnet ved ejendommen, hvor digteren boede i årene 1891-93, i den tid da han udgav tidsskriftet TAARNET. Efter velvillig imødekommenhed fra husets beboere havde man ladet mindepladen fremstille og opsætte på en af tårnets lisener, hvor tavlens bronzebogstaver tydeligt lader sig aflæse på god afstand.

Højtideligheden indledtes med en kort tale af selskabets formand Stig Holsting der bl.a. læste et stykke fra *Mit Livs Legende* om livet i kvistlejligheden med spædbarn og lystige litterære symposier.

Selve afsløringen blev foretaget af to af digterens oldebørn, Elizabeth og David Cray Jerk, hvis farfar, digterens ældste søn Oluf, er født, medens ægteparret Jørgensen boede her.

Tidspunktet for afsløringen var valgt med omhu, idet september måneds Golden Days festival tydeligt gav Johannes Jørgensens litterære rolle i det symbolistiske nybrud til kende.

Efter afsløringen samledes man til en lille reception i ejendommens gårdhave, hvor Selskabet, bistået af beboerforeningens formand, Martin Christiansen, stod for et traktement. Martin Christiansen fortalte interessant om ejendommens historie, så tiden for digterens ophold her kom til at stå i et tydeligere lys.

Fremstillingen og opsætningen af mindepladen er muliggjort ved velvillig donation fra Sankt Josephsøstrenes Fond, Frederiksberg Kommune, Frederiksberg Sparekasses Fond, Jesuitterne ved Jesu Hjerter kirke

David og Elizabeth Cray Jerk der foretog afsløringen af mindepladen

på Vesterbro, Ælnoth, Katolsk historisk Forening og medlemmer af Johannes Jørgensen Selskabet. Bestyrelsen ønsker også på denne plads at rette en stor tak for denne støtte.

sh

KANONEN FUSEDE

Så er det ministerielle udvalg barslet med sit kanonudkast og det må siges straks, at der ingen overraskelser var heri, med mindre selve den omstændighed, at det var så forudsigeligt desværre overraskede. Man kunne nemlig havde håbet på lidt mere udsyn, fremsyn, originalitet og fleksibilitet.

De litterære selskaber forsøgte i foråret at finde sammen i enighed om at gøre deres indflydelse gældende, men der kunne ikke skabes enighed om en fælles tekst, da nogle af deltagerne på forhånd kunne se, at de havde deres på det tørre og desuden selv var engageret i undervisnings-systemet.

Nuvel. Johannes Jørgensen, som i den netop afsluttede Golden Days har fået sin litterære betydning rigeligt bekræftet, nyder stadig ikke yndest de rette steder. Det vil ikke være svært at stille spørgsmål ved nogle af de valgte forfattere, men vi skal undlade at gisne om årsagerne til deres udvælgelse og blot beklage, at det litterære landkort synes lige så forstenet, som den gang Johannes Jørgensen kæmpede mod sine uforstående landsmænd. Professor Torben Weinrich, som åbnede diskussionen tidligt i foråret, her netop udsendt en bog om emnet, hvor han opstiller andre kriterier og principper, som vi synes i højere grad imødekommer ungdommens krav på litterær vejledning. Men toget synes med det ministerielle initiativ at være kørt. Tilbage er kun at stille sin lid til, at den frivillighed, som er indbygget i forslaget, appellerer til behørig ansvarsfølelse hos underviserne

sh

MINDEPLADEN PÅ BARNDOMSHJEMMET ØDELAGT

Det kunne ligne en tanke, at opsætningen af en mindeplade for Johannes Jørgensen i København næsten tidsmæssigt skulle falde sammen med en trist begivenhed i Svendborg, hvor tidlige morgenvandrere i Fruestræde kunne finde mindepladen på digterens barndomshjem knust mod fortør-